

Urbán József: HOMLIA – BULÁNYI100 emléknep

2019. január 5.

I.

Ezekben a napokban, karácsony után és vízkereszt előtt a János-evangélium elejét olvassuk. Gyakorlatilag folyamatosan sorra vesszük az egymás után következő szakaszokat az első fejezetből. Rövid részletek ezek, az egyház szemmel láthatólag nem kapkodja el az olvasás dolgot. Viszont pontosan ez a kis adagokban való olvasás teszi lehetővé, hogy egészen apró mozzanatok is megláthatunk, és elidőzhetünk mellettük.

A tegnap kapott részletben például felfigyelhettünk arra, hogy Jézus először szólal meg az evangéliumban. És hogy Jézus első megszólalása egy kérdés.

Jézust János két tanítványa követni kezdi. Jézus hozzájuk fordul, és ezt kérdezi tőlük: "Mit kerestek?"

Jézus első szava, első kérdése ez: "*Mit kerestek?*" "*Mit keresel?*"

Ez a kérdés belül, sőt, legbelül szólítja meg a tanítványokat, belül szólít meg minket is. Ott, ahol az dől el bennünk, hogy mit kezdünk önmagunkkal, mit kezdünk az életünkkel, minek adjuk oda magunkat, mi az, aminek érdemes odaadnunk, mi az, méltó rá.

"*Mit kerestek?*"

És még valami a tegnapi részletből. Jézus mielőtt megszólal: lát, meglát. Meglátja a követőket, és meglátja bennük a keresést.

Ezekkel az igékkel – lát, meglát, keres, megtalál, ismer, találkozik – telis-tele van a mai napra szóló evangéliumi részlet.

Első hallásra talán nem is tudjuk felfogni, hogy ki lát meg kit, ki kit vezet kihez. De azért van ez, mert ez a mai részlet azt is be akarja mutatni, hogy Jézushoz áttételeken keresztül, meghívás-láncolatokon át jutunk el.

Látás- és meghívás-láncolatokon keresztül. És a meghívások is a látásra szólnak: Jöjj, és lásd! Nézd!

Ezeknek a meghívás-láncolatoknak minden egyes áttételénél, minden egyes láncszeménél találkozásra hívás történik. Mégpedig nem a váltó eggyel előbbi tagjával való találkozásra, hanem a Jézussal való találkozásra.

Jöjj, és lásd! Enélkül a szó nélkül nem lehetséges a Jézussal való találkozás. De mégsem egyszerűen a hithirdetők szava ez. Nem a térítőké szava, és nem is a tanítóké. A tanúk szava ez. Éspedig azon különleges fajta tanúké, akik nem elégszenek meg azzal, hogy csupán beszéljenek a maguk életalakító élményéről, hanem – mint valami pedagógusok – oda akarják vezetni a többieket Jézushoz.

Aligha tévedek, amikor azt gondolom, hogy mi mindnyájan, akik itt együtt vagyunk, azért vagyunk itt, mert ezt a találkozásra meghívó szót, a látásra meghívó gesztust tapasztaltuk – láttuk! – Gyurka bácsival találkoztunk.

A mai napra szóló meghívón olvassuk Gyurka bácsinak ezeket a szavait:

„Csak írtam és írtam, hogy tisztában legyek veled, hogy mit is gondolok, azaz hogy Jézus mit gondolt. Mert Ő volt számomra az etalon. ... Csak azt akartam megmutatni, hogy Jézus mit tanított.”

Azt hiszem, hogy ennél többet tett.

Mert nem hithirdetést végzett, és nem pusztán valamilyen hitvilágba vezetett be, hanem Jézushoz vezetett el. És talán azért történt így, mert valójában nem a térítés szándékával mondott ki szavakat, és nem is csak a saját Jézus-élményéről beszélt, hanem képes volt megérinteni bennünk azt a keresést, amelyet Jézus is megszólított az első kérdésével. Ezt a személyes keresést, ezt a személyes szomjazást keltette életre.

Minket, akik ma itt vagyunk, a szomjunk hozott ide. Ezért vagyunk együtt egy eukarisztián, egy eukarisztikus asztalközösségen.

Nem egyszerűen egy születésnapos tanút ünneplünk, hanem találkozni akarunk azzal, akivel ez a mi születésnapos barát-kísérőnk, filagógoszunk, Jézushoz vezetőnk is találkozott, és akihez el akart minket kísérni.

Három dolgot, három kis történetet szeretnék mondani arról, hogy Gyurka bácsi hogyan vezetett, hogyan vezet engem még ma is Jézushoz.

II.1.

A kilencvenes évek kétharmada táján történt. Vagyis már jócskán benne voltunk a rendszerváltásban. Egyre több tapasztalatunk volt arról, hogy a „múlt feltárása”, az „elszámoltatás”, az „igazságtétel” – ahogy akkoriban hívtuk a közös dolgainkkal kapcsolatos vágyunkat – nem történik meg.

Tanulgattuk, hogy a jó és a rossz tényleg nem elválasztható. Hogy nem lehet kívül maradni ezen a szennyezett, kevert világon. Hogy nincs olyan felosztás, amely kívülállóvá tenné. Hogy nem elég az, hogy én nem voltam ávós, nem voltam párttag, nem voltam úttörő. Hogy az sem elég, hogy én akkor még nem is éltem. Nem lehet azt mondani a korábban születetteknek – akiket apáinknak, elődöknek, bátyoknak hívunk –, nem lehet azt mondani nekik: „*Oldjátok meg a hülyeségeiteket ti! Egyétek meg, amit főztetek!*” Hanem mintha az történelem, hogy mi – a fiak, az utódok, az öcsek – tovább kavargatjuk a levest. Nemcsak arról van szó, hogy enni kényszerülünk a ránk maradt kosztot, hanem mi, újabb nemzedékhez tartozók is kotyvasztók leszünk. Egy kicsit úgy, hogy ha tetszik, ha nem. Képtelenség kívül maradni. És ha benne vagy, sosem leszel tiszta. A legkevésbé akkor, ha tiszta akarsz maradni.

A „tisztázó szándék” nem tesz tisztává.

Akkoriban történt – a rehabilitációja, vagy az elmaradt rehabilitációja táján –, hogy meghívtuk Gyurka bácsit Szegedre. Kicsit talán túlzás ez a többszám első személy, mert igazából Totya állt a háttérben, de azért többen odaálltunk a szándék mögé.

A püspöki kar láthatólag húzódozott, és mintha valami nyilatkozat, vagy legalább egy interjú született volna. Mindenesetre a rendházi közösségben is hallhatóvá vált az ellenkezés hangja. Jött ez az előbb említett kavarás. Én pedig nem csekély önbizalommal – vagy nevezük nevén: önhittséggel – azt gondoltam, tisztába teszem ezt a dolgot. Kezembe vettem hát az ügyet, és igazgatóhelyettesi minőségben levelet írtam Gyurka bácsinak. Megírtam neki, hogy a tervbe vett lelkigyakorlat egyelőre „nem időszerű”. Tisztán emlékszem a büszkeségre, amely eltöltött, amikor rátaláltam erre a szóra. Nem időszerű. Telitalálat! Mentségemre szól talán, hogy komolyan is gondoltam a meghívást, tényleg elnapolni akartam, nem pedig időt nyerni, amíg újabb kifogást nem találok.

De nem erről, nem magamról akarok beszélni, hanem róla. Mert hiszen nem az az érdekes, hogy néhány évvel később tényleg meg is hívtuk. Az érdekes az, hogy eljött. Erre a második, elhalasztott meghívásra is igent mondott.

Nem emlegette fel soha, hogy mit tettem vele, hogy visszautasítottam, hogy nemet mondtam rá, hogy nem adtam neki helyet az időmben. Nem azért nem említette, mert már nem tudott róla, hanem azért, mert nem volt *időszerű*. Minek említette volna, ha egyszer együtt éltünk. A meghívás elfogadásával, a közeledéssel, a velünk, a velem való közösségvállalásával új időszámítást kezdett. Megnyitott egy új teret, ahol együtt éltünk, ahol közösen kerestünk. Ahol együtt próbáltunk látni. Egy új teret nyitott, ahol együtt próbáltunk találkozni azzal, aki felé a közös szomjunk vonzott.

Időt adni a másíknak. Teret nyitni a másíknak. És főként annak, aki bántott. Azt hiszem, ezt jelenti a másíkért vállalt szenvedés. A sebből, de nem sértődötten beszélni. A sebben, de nem sértetten élni. Talán ezt jelenti megbocsátani. Az áldozat ajándéka ez a tényítás, ez az időt teremtés. Megnyitni a sebet, térré tenni, ahol folytonos szemrehányás és állandó büntudat nélkül együtt lehet élnie bántónak és bántottnak. Ajándék, ha valaki tud jól áldozat lenni. Jól áldozatnak lenni művészet. Ahhoz, hogy a seb megnyitható legyen, tisztán kell tartani. Ápolni kell, de nem feltépní. Élve, élőn tartani. Azért, hogy életadó legyen, hogy életet adjon. Kivárni, amíg a másíknak, a bántóban, a sebosztóban is meg nem nyílik az a seb, amelyet önmagán ejtett a másíkra mért ütéssel. Ezek az egymásba nyíló sebek nyitnak meg minket az élet befogadására.

Gyurka bácsi jól volt áldozat. Érdekes, hogy nem szerette az áldozat-teológiát. Sok szempontból igaza is volt. Önmaga mégis elég jó áldozat volt. Tudott hordozni. Mert tudott megbocsátani. Nem ácsolt magának piedesztált, nem kovácsolt magának erkölcsi tőkét az üldöztetéséből. Nem mutogatta a sebeit. Nem is hivatkozott rájuk. Jó áldozat volt. Olyan, akivel jó volt együtt lenni. Még nekem is, aki pedig bántottam egyszer.

Nem emlegette ezt fel soha. Hiszen az áldozatnak itt már nincs dolga. Nincs más dolga, mint a saját sebe tisztán tartása. A többi nem az ő dolga. Hanem azé, aki a növekedést adja.

II.2.

A másik történetem a szeretetet elfogadni tudásról szól.

Bár ő sokat hangsúlyozta azt, hogy a szeretet lényege az adás, de tudott ennek a háttéréről is: szeretni tudni annyit jelent, mint szeretetet elfogadni tudni.

Akkor történt, amikor először eltört a sarokcsontja, aztán a csípőcsontján lett repedés. Aztán lebénult a bal karja, majd eltört a jobb. Tolókocsiban közlekedett a házban is, és másnak kellett etetnie.

Ápolót kerestünk mellé, aki jött vele az ebédlőbe is a közös étkezésekre. Etette. Egy darabig néztem, néztem. Aztán nem bírtam tovább, átvettem tőle.

Etetni nem könnyű. Azt hihetné például az ember, hogy a kanalat bele kell nyomni a másik szájába. Dehogyan kell. Magunknak sem nyomjuk bele, hanem igazából szűrőcsőljük a levest. A kanál olyan, mint egy kis csésze, amelyet az ajkunkhoz emelünk. És igen, ez az emelő mozdulat is szükséges, persze a kellő időben, és a kellő szögben. Mi ez a kellő szög? Hát ez az! Olyan ez, mint a szakácskönyvek mágikus szófordulata, az „ízlés szerint”. Ezt az emelő-csordító mozdulatot is érzés szerint kell csinálni. Ennél tovább az elmélet nem juthat.

De nem erről, és nem magamról akarok beszélni, hanem róla. Arról, hogy milyen volt az arca, amikor átvettem az etetést. Hogy mit mondtak a szemei. Hála, öröm, köszönet, összetartozás volt a tekintetében. Kicsit az is, hogy na végre, átvehetted volna korábban is. De ezt épp csak annyira mondta, hogy ne vegyem szemrehányásnak.

Vannak betegek, akik a magatehetetlenség terhét azzal próbálják a maguk számára elviselhetőbbé tenni, hogy próbálnak irányítóként fellépni: követelődzőnek adják ki magukat, elkezdenek parancsolgatni, utasításokat adni. Se így nem jó, se úgy nem jó. Gyurka bácsi nem ilyen volt. Ő inkább megpróbálta minél későbbre tolni a pillanatot, amikor kiszolgáltatottá válik.

Jézusról azt írja a Zsidóknak írt levél, hogy "*a szenvedésből engedelmisséget tanult*". Micsoda mondat ez! Mindkét dolgot tartalmazza, amely teológiai nehézséget – pontosabb így mondani, egzisztenciális nehézséget – okozott Gyurka bácsinak. Az engedelmisség és a szenvedés.

Talán a harmadikként említett elem, a tanulás jelentett neki némi világosságot. Hogy itt valami tanulni valóról van szó. Hogy nem furcsa az, ha neki ez nehéz. Hogy valamiképp ismerős lesz ez, ha másként nem, legalább mint út, mint módszer.

És amikor e tanulás közben szeretettel találkozott, akkor azért volt hálás, mert kiderült neki, hogy tényleg ismerős gesztusok között halad az ismeretlen felé.

Kiderült neki, hogy a szeretet nemcsak adás, hanem adni hagyás is. A szeretet nemcsak adás, hanem a szeretet elfogadása is.

Az ismeretlen és félelmetes tanulása során ismerős arcok vesznek körül, és főleg annak az ismerős arca néz és lát minket, aki a szenvedésből engedelmisséget tanult.

Ez az a helyzet, amikor a félelemtől bezárkózó tanítványoknak a feltámadt Jézus azt mondja: Ne féljetek! És itt megint a sebeknek van szerepe. Mert ugyanez a feltámadott Jézus megmutatja a sebeit. És ezzel mintha arra is hívna, hogy tanuljuk, mit kell tennünk a magunk a sebeivel.

Tanít arra, hogy hogyan kell tisztán tartani a sebeinket. Tanít arra, hogyan nyithatjuk meg a sebeinket, hogyan tehetjük a sebeinket olyan helyé, ahová mások betérhetnek, ahol életet kaphatnak, ahol az életre sebződhetnek.

Amikor az egyik szobai balesete után a sebészeti ügyeletre vittem a Péterffy utcába, a betegfelvételnél azt hitte az asszisztens, hogy a fia vagyok. Nem javítottuk ki – se ő, se én. Úgy láttam, ő is élvezte a dolgot. Örültem neki, és büszkeség töltött el.

III.3.

A harmadik történetem a Jézus-központúságról szól.

2007-ben ő húzott engem karácsonykor, nekem kellett ajándékot adnia a közösségben. Megkaptam a KIO köteteit, a Napló 91-es füzetét és egy kísérő levelet, egy verset. E vers utolsó három szakasza így hangzik:

*„Sokat találasz majd benne,
Botrányosat. De bízom Benned:
Nem botránkozol, hiszen ismered,*

*Akitől, amíg él, csak olyan telik,
Amit ajkára ad egyetlen
Szerelme, a Názáreti.*

*Vége, vége, nincs tovább,
Megizzaát, s koszorús homlokát
Megtörölheti s Pegazust is, a lovát.”*

Ez az „egyetlen Szerelme, a Názáreti” nagyon világos az életében. De nem is csak világos, hanem hatékony. Tényleg úgy élt, úgy beszélt, olyan volt, hogy az embernek kedve támadt találkozni Jézussal.

Ez a hatékonyság nem az ő műve volt. Nem is lehetett az övé, és ő sem gondolta soha, hogy az övé lenne.

Hatékony, vagyis gyümölcsöző, termékeny volt a tanúságtétele, mert az élete valóban Jézus-központú volt.

Amikor egy ilyen embertől azt halljuk, „Jöjj, és lásd!”, akkor az a keresés érintődik bennünk, amelyről a János-evangélium tegnap és ma olvasott részletei is beszélnek.

Amikor egy ilyen ember, a Jézus-központú életet élő ember abban segít minket, hogy a lényünk mélyén munkáló keresés és szomj [és nyugtalanság vö. Ágoston] egyre elevenebb legyen, akkor valójában az történik, hogy minden szava, minden mozdulata azt mondja nekünk: „Jöjj, és lásd!”

Ez az az a hatékonyság, ez az a termékenység, amely Gyurka bácsi életét jellemezte.

III.

„Jöjj, és lásd!” Milyen érdekes, hogy a Jézussal való találkozás sem egyszerűen végpont, még ha igaz is, hogy a keresésünk valamiképpen célba ér.

Mert mintha az történe, hogy a keresésünk folytatódik, csak most már Jézussal együtt keresünk. Keresni és megtalálni lenni egyszerre. Amikor a keresés és a rátalálás, a másakra szomj és a vele való együttlét egyszerre van jelen. Ilyen az, amikor a szerelmével van együtt az ember.

Jézussal együtt járva tanuljuk új módon látni az életet és a világot: azt tanuljuk, hogy milyen is Jézussal kapcsolatban levőnek látni saját magunkat és a kapcsolatainkat: azokat, akiket szeretek, és azokat, akik szeretnek engem, azokat, akik bántottak, és azokat is, akiket én bántottam.

És talán alapvetően azt tanuljuk ebben a kapcsolatban, amiről – ahogy hallottuk már – a mai evangéliumi részlet is beszél: a találkozást megelőzően Jézus már lát minket.

Talán azt lehet mondani ez alapján, hogy Jézus-központú élet élni annyi, mint „meglátottnak” lenni. Vagy ahogyan a János-levél mondja, amelyből szintén részleteket veszünk ezekben a napokban:

„A szeretet nem abban áll, hogy mi szerettük Istent, hanem hogy ő szeretett minket”
(1Jn 4,10).

Azért vagyunk ma együtt ezen az eukarisztikus ünneplésen, mert ezzel a szeretettel akarunk találkozni, ez előtt a szeretetet előtt akarunk megnyílni, ettől a szeretetteljes látástól akarunk látva lenni.

Jöjj, és lásd! Jöjj, és légy látva!